

4. BETTER CORPORATE GOVERNANCE ADOPTION BY MALAYSIAN PLCS
<https://www.sc.com.my/resources/media/media-release/sc-better-corporate-governance-adoption-by-malaysian->

MILLIY MOLIYA BOZORI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA INSTITUTSIONAL INVESTORLARNING STRATEGIK O'RNI VA ULARNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI

F.Jumaniyazova, Phd, dots.

M.M.Toshmirzayev

TDIU, Moliya fakulteti talabasi

Tezisdagi sug'urta kompaniyalari, pensiya jamg'armalari va investitsiya fondlari kabi yirik (institutSIONAL) investorlarning moliya bozorini barqaror saqlashdagi o'rni haqida yoritilgan. Shu bilan birga, bozor volatilligini kamaytirishda ularning qanchalik muhimligi o'rganilgan. O'zbekiston kapital bozorining bugungi holatidan kelib chiqib, yirik investorlarni jalb qilish orqali xavflarni qisqartirish, bozor likvidlikni yaxshilash bo'yicha takliflar berilgan.

Moliya bozori qanchalik barqaror bo'lsa, iqtisodiyot ham shunchalik yaxshi rivojlanadi. Lekin bizning bozorda asosan tezroq va qisqa muddatli foyda olishni o'ylaydigan oddiy (chakana) investorlar ko'pchilikni tashkil qilgani bois, bozorimiz turli xildagi mish-mishlar va hissiyotlarga tez beriladi. Bunday sharoitda, fundamental bilimlarga tayanadigan va uzoqni ko'zlab katta mablag' kiritadigan ("aqli kapital" egalari) institutsional investorlar sonini ko'paytirishimiz o'ta muhim hisoblanadi. Bozor vahimasini bosish: Oddiy investorlardan farqli ravishda, yirik investorlar sarmoyani uzoq muddatga kiritadilar. Ular bozor tushib ketgan paytda vahimaga tushib aksiyalarini sotib yubormaydilar. Aksincha, ular bu vaziyatni arzon narxda sarmoya kiritish uchun qulay imkoniyat deb hisoblashadi. Bu o'z navbatida narxlarning birdan qulab ketishini to'xtatib, bozorni muvozanatda saqlaydi. Pul aylanmasini ta'minlash: Portfel menejerlari tomonidan doimiy ravishda katta hajmdagi oldi-sotdi jarayonlarining olib borilishi bozorning chuqurligini, ya'ni faolligini ta'minlaydi. Natijada tranzaksiya xarajatlari va spredlar qisqaradi. Kompaniyalarni tartibga chaqirish: Ular shunchaki sarmoya kiritibgina qolmay, o'zlari pul kiritgan aksiyadorlik jamiyatlari ustidan qattiq nazorat o'rnatadilar. Ishning ochiq-oshkoraligini, xalqaro audit, ekologik hamda ijtimoiy (ESG) standartlarga amal qilishni talab qilishadi. Bu esa kompaniyalarning inqirozga uchrash (defolt) xavfini ancha kamaytiradi.

Hozirgi vaqtda respublikamizda yirik institutsional investorlarning ulushi juda ham kam -YAIMga nisbatan 1 foizga ham yetmaydi. Buning bir qancha tizimli sabablari bor: Sarmoyalarning bir xilligi: Misol uchun, sug'urta kompaniyalarining 70-80 foiz pullari asosan bank depozitlarida yotibdi, bu esa fond bozori rivojlanishiga umuman foyda keltirmaydi. Soliqning og'irligi: Investitsiya fondlarining foydasi ham fond, ham sarmoyador darajasida ikki marta soliqqa tortilmoqda. Ishonchning pastligi: Birovning aktivlarini ishonchli boshqarish tizimida huquqiy jihatdan majburiyat va javobgarlik yaxshi belgilanmagan. Milliy bozorimizni barqaror qilish uchun quyidagi ishlarni amalga oshirilishini taklif qilamiz: Qonuniy asosni kuchaytirish ya'ni investitsiya fondlari uchun maxsus "Fidusiarlik standarti"ni joriy qilib, qonunda boshqaruvchi o'z foydasidan ko'ra mijoz manfaatlarini doim ustun qo'yishini qat'iy belgilab qo'yish

zarur.Soliqlardan yengillik berish: Odamlarning investitsiya fondlaridan oladigan dividendlarini kamida 3-5 yilga daromad solig'idan ozod qilish kerak.Pensiya mablag`larini ishga solish: Ixtiyoriy pensiya tizimini tez fursatlarda ishga tushirib, to'plangan pullarning bir qismini ishonchli, yuqori reytingli korporativ obligatsiyalarga yo'naltirish mexanizmini tashkil etish lozim.Yetuk kadrlarni ko'paytirish: CFA yoki CIIA kabi xalqaro sertifikati bor mutaxassislar sonini ko'paytirib, bozordagi boshqaruv sifatini jahon standartlariga olib chiqish kerak.

Xulosa qilib aytganda, institutsional investorlar moliya bozorining barqaror ishlashi va uzoq muddat rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ular qisqa muddatli spekuliyativ harakatlardan farqli ravishda, kapitalni uzoq muddatga yo'naltiradi va bozor volatilligini kamaytiradi. Bozor pasaygan davrlarda vahimaga berilmay, aksincha investitsiya kiritish orqali narxlarning keskin qulashini cheklaydi hamda muvozanatni saqlashga yordam beradi. Bundan tashqari, institutsional investorlar likvidlikni oshiradi, savdo hajmini kengaytiradi va narx shakllanish jarayonini yanada shaffof qiladi. Ularning korporativ boshqaruv, xalqaro audit va ESG tamoyillariga bo'lgan talablari kompaniyalar faoliyatining ochiqligini ta'minlab, xavflarni kamaytiradi. O'zbekiston kapital bozorida investorlar ulushini oshirish uchun huquqiy asoslarni kuchaytirish, soliq rag'batlarini joriy etish, pensiya va investitsiya fondlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Ushbu chora-tadbirlar bozor barqarorligini mustahkamlab, real sektor uchun uzoq muddatli va ishonchli moliyalashtirish manbaini shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. *O'zbekiston Respublikasining "Kapital bozori to'g'risida"gi Qonuni (Yangi tahrir loyihasi).*
2. *Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi". - T.: "Tasvir", 2022.*
3. *Hull, J. C. (2022). Risk Management and Financial Institutions. Wiley Finance Series.*
4. *Shomurodov R.T. "Moliya bozori barqarorligi va institutsional o'zgarishlar". Iqtisodiyot va ta'lim jurnali, 2023.*
5. *IMF Global Financial Stability Report (2024). Navigating the New Financial Landscape.*
6. *G'ozibekov G'L. "Investitsiyalarni moliyalashtirishning bozor mexanizmlari". - T.: "Moliya", 2021.*

ПРИМЕНЕНИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В БАНКОВСКОЙ ФИНТЕХ-ИНФРАСТРУКТУРЕ: ИНТЕГРАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И АНАЛИЗ РИСКОВ

**Базарбаева Беназир,
Турсунова Шарифахон,
Арсланова Мадина**

Студенты Ташкентский государственный экономический университет

Цифровая трансформация банковского сектора стала ключевым фактором повышения эффективности, прозрачности и устойчивости финансовых институтов во всём мире. В Республике Узбекистан в последние годы наблюдается активное развитие дистанционных сервисов, автоматизация внутренних процессов банков и внедрение информационно-коммуникационных технологий в операционную и учётную деятельность. Эти изменения